

گفت و گو با

سیدموسی میرمدرس*

📖 : به نظر جناب عالی از یک رسانه دینی و تبلیغی چه انتظاریها

باید داشت و در شرایط کنونی، چگونه باید مشی کند که به خواسته ها

و نیازهای فکری و فرهنگی پاسخ بدهد؟

● نخست آن که: تبیین و تفسیر و شناساندن معارف و مفاهیم ناب دینی به مخاطبان

دو دیگر: غبارزدایی از این معارف و پیراستن آنها از خرافات و پندارهای

غیر دینی

سه دیگر: دفاع و حیانی و عقلانی از حقیقت دین و سمبل ها و نمادهای آن

بوژه شناسایی شبهه های مطروحه در حوزه مباحث دینی و ارائه پاسخ مناسب

به آن شبهات براساس تقسیم بندی مخاطبان و میزان تأثیرگذاری آنها و خلاصه

کلام آن که رسالت رسانه های دینی تبیین دین و دفاع از آن در مقابل شبهات

است و پیداست که موفقیت در این حوزه در گرو شناخت درست مخاطبان،

درک نیازها و انتظارات آنها از دین و پاسخ به پرسشهای آنها و گستردن بستر

دیالوگ و اثبات عالمانه برتری دین است و البته درین میان اهتمام به جوانان و

* از دانش آموختگان حوزه و دانشگاه، مسؤول دفتر سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی، سردبیر ماهنامه

پاسدار اسلام (به مدت چهار سال). نویسنده و پژوهشگر. نگارش ده ها مقاله در زمینه های:

حقوق اساسی، تاریخ سیاسی، فقهی - حقوقی، سیاسی - اجتماعی و فرهنگی و چند کتاب:

جامعه برین، کوروش و ذوالقرنین در تاریخ و آیین، عاشورا، متد تحلیل پدیده های سیاسی.

جوان محوری، در ساحت مخاطب بسیار ضروری است، برای نیل به این هدف، باید این امور را مطمحن نظر قرار داد:

۱. شیوا و روان نویسی
۲. رعایت قواعد ویرایش و زیبانویسی
۳. پرداختن به مباحث جدید
۴. پیشگامی و پرهیز از برخوردهای واکنشی
۵. بهره جستن از جلوه‌های زیبایی شناسی در عرصه مطبوعات و اهتمام به صفحه آرایی فاخر و طراحی و گرافیک امثال ذلک.

📌 : جایگاه رسانه های دینی و مذهبی را با توجه به ادوار مختلف

تاریخی چگونه تحلیل می کنید؟

● در ابتدا بایسته است رسانه‌ها را به سه بخش زیر تقسیم کرد:

۱. دیداری مانند تلویزیون، سینما، اینترنت، تئاتر و تعزیه
 ۲. شنیداری مانند رادیو، دستگاه پخش صوت
 ۳. مکتوب مانند کتب و نشریات
- طبیعتاً آن چه که به تناسب مجله حوزه مورد پرسش قرار گرفته است جایگاه رسانه‌های مکتوب، بویژه مطبوعات دینی و تبلیغی است.
- در یک نگره کلی می‌توان مطبوعات دینی را به مطبوعات قبل و بعد از انقلاب اسلامی تقسیم کرد.

پیش از انقلاب، مطبوعات در بستر خاصی حرکت می‌کردند بدین ترتیب: نخست آن که: روحانیت به عنوان رهبران و گروه مرجع مردم، منتقد رژیم حاکم بودند، ولی در حاشیه حکومت قرار داشتند.

دو دیگر: رواج و تلقی عمومی از دین، دین فردی و حداقلی بود و رژیم وقت نیز همین را تبلیغ می‌کرد.

سه دیگر: رژیم وقت، اجازه نشر آزاد معارف دینی را نمی داد. چهار دیگر: عوامل و ابزارهای خنثی کننده تبلیغات دینی، چون سینما، تلویزیون، مطبوعات زرد و غیره بسیار فراوان و در دست مخالفان حاکمیت دینی و ستم‌های دینی بود.

با این حال، پیش از انقلاب دوگونه نشریات وجود داشتند:

۱. نشریاتی که عموماً صبغه فرهنگی-دینی داشتند و در عرصه مباحث سیاسی-اجتماعی اهتمام می ورزیدند و از منظر سیاسی به نشر و ارائه مباحث دینی می پرداختند، مانند مکتب تشیع.

۲. نشریاتی که صبغه دینی نداشتند و گاه علیه دین و آموزه های دینی تبلیغ می کردند و یا به مسائل مبتذل می پرداختند و سبب افت فکری و ضعیف شدن باورهای دینی می شدند.

اما بعد از انقلاب اسلامی رویکرد جدیدی در حوزه نشریات دینی انجام گرفت از جمله ویژگیهای این دوره:

۱. رسمیت یافتن اسلام حکومتی و تلقی حداکثری از دین و به تبع آن انتظارات فراوان از دین و رسانه های دینی

۲. آزادی در نشر معارف اسلامی و گشودن فضای جدید برای تجربه های نو و از همین جریان نواندیشی و نوگرایی درست دینی تکون یافت.

۳. حمایت حاکمیت دینی از این گونه نشریات

۴. محدودیت تعداد نشریات دینی نوپدید و عدم وجود رقیب جدی

🔗 : با توجه به وضعیت فعلی رسانه های دینی و تبلیغی چه آینده ای برای آنها متصور است؟

● امروز وضعیت دهه نخست انقلاب اسلامی دگرگون شده است، روزی در حوزه علمیه تنها دو نشریه پاسدار اسلام و مجله حوزه وجود داشت انتظارات

مخاطبان و میزان سواد آنها - حتی طلبه‌ها و روحانیان - کم‌تر از امروز بود، آشنایی با تحصیلات و دانش جدید بسیار کم‌تر از امروز بود، بویژه هشت سال دفاع مقدس فضای کشور را به سمت معنویت شکل داده بود و تشنگان معارف اسلامی با ولع به سوی رسانه‌های دینی هجوم می‌آوردند؛ ولی اکنون، چنین نیست، رقیبان مطبوعاتی بسیار زیادی به صحنه رقابت آمده‌اند، میزان تحصیلات دانشگاهی مخاطبان افزایش چشمگیری یافته، نشریات به سوی تخصصی شدن حرکت می‌کنند. امروز فقط در استان قم نشریات تخصصی فراوانی در زمینه فلسفه، کلام، علوم سیاسی، تاریخ، ادیان، معرفت‌شناسی وجود دارد و نشریات قابل توجهی برای مقاطع سنی مختلفی در همین استان انتشار می‌یابد.

ذائقه مخاطبان بسیار متنوع گشته و به نظر می‌رسد نشریاتی از قبیل مجله حوزه فاصله زیادی با مطالبات و نیازهای مخاطبان، حتی حوزوی دارند.

سوال: رویکرد مجله حوزه در راه تبلیغ افکار دینی و استفاده از ابزار

تبلیغی مدرن تاکنون چگونه بوده است، به نظر شما نقاط قوت و کارآمدی

و نقاط ضعف و نارسایی در طول دو دهه انتشار چه بوده، چه راه کارهایی

برای موفقیت بیش‌تر و تضمین توفیق مجله به نظر شما وجود دارد؟

● شک نیست که داوری درست در گرو شناخت درست است و لذا داوری نزدیک به واقع درباره مجله حوزه نیز مستلزم مطالعه و بررسی وضعیت گذشته و حال این مجله است. بنده در دهه نخست انقلاب اسلامی جزو خوانندگان این مجله بودم، ولی اکنون سالهاست که به دلیل کثرت نشریات و عمدتاً گرایشهای خاص مطالعاتی مطبوعاتی کم‌تر فرصت دیدن مباحث این مجله را دارم؛ اما اجمالاً می‌توانم عرض کنم که برخی نقاط قوت و کارآمدی این مجله در این امور خلاصه می‌شوند:

۱. داشتن تیم کاری ثابت و نویسندگان همیشه در اختیار. اینها جمله...

۲. بهره جستن از ادبیات روز و نگارش مطلوب.
 - اما پاره‌ای از نقاط ضعف و نارسایی این مجله عبارتند از:
 ۱. فاصله گرفتن از نیازهای مخاطبان
 ۲. تبدیل شدن به کتاب‌واره‌ای که سالی چند جلد آن منتشر می‌شود.
 ۳. محصور شدن در نویسندگان رسمی نشریه.
 ۴. نداشتن آرایه‌های هنری مطلوب، طراحی، صفحه‌آرایی چشم‌نواز و غیره.
 ۵. غیر روزآمد بودن و عدم قدرت رقابت در عرصه‌های جدید مطبوعاتی.
- اما این که چه باید کرد، بحثی درازدامن و دامن‌گستر است ولی اجمالاً می‌توان گفت رعایت امور زیر الزامی است:

۱. شناسایی مخاطبان از طریق نظرسنجی و نیازشناسی.
 ۲. شناختن جایگاه و رسالت مجله حوزه در میان انبوه مجلات مشابه.
 ۳. برهم زدن فضای اعضای دائره‌المعارف گونه و نویسندگان ثابت.
 ۴. تعیین گرایش تخصصی که فی‌المثل فقهی است یا کلامی یا سیاسی یا اجتماعی و یا فرهنگی.
 ۵. حرکت به سمت فضاهای نو و راه‌های نارفته (نوآوری).
 ۶. تغییر ساختار و شکل و فرم مجله متناسب با فضای جدید تعریف شده.
- من نمی‌دانم شما به چه نتیجه‌ای خواهید رسید، ولی احساس می‌شود که امروز در حوزه علمیه قم چند مقوله بی‌متولی مانده است:
۱. نشریه‌ای تحلیلی و فاخر که از منظر حوزوی به مباحث سیاسی-اجتماعی روز پردازد.
 ۲. نشریه‌ای فرهنگی-اخلاقی که به ضروری‌ترین نیاز جامعه و حوزه پاسخ دهد.
 ۳. نشریه‌ای که به شبهات دینی در ساحت‌های گوناگون اهتمام ورزد.
 ۴. نشریه‌ای برای جوانان.